MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖ MUISTIO VNS 1/2017 vp
Neuvotteleva virkamies Johanna Niemivuo-Lahti 1.3.2017

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle

VALTIONEUVOSTON SELONTEKO KESTÄVÄN KEHITYKSEN GLOBAALISTA TOIMINTAOHJELMASTA AGENDA2030:STA
Kestävän kehityksen Suomi – pitkäjänteisesti, johdonmukaisesti ja osallistavasti

Maa- ja metsätalousministeriö oli mukana valmistelemassa valtioneuvoston selontekoa kestävän kehityksen globaalista toimintaohjelmasta Agenda2030:sta. Selonteko on maa- ja metsätalousministeriön näkemysten mukainen ja tuemme selonteossa esitettyjä toimenpiteitä. Haluamme kuitenkin tuoda esille muutamia maa- ja metsätalousministeriön toimialan näkökulmasta tärkeitä asioita:

Selonteon painopiste 1 - Hiilineutraali ja resurssiviisas Suomi - on pääosin hallitusohjelman toteutusta ja maa- ja metsätalousministeriöllä on iso rooli painopisteen toimenpiteiden toteuttamisessa. Kuten selonteossakin todetaan, myös maa- ja metsätalousministeriön näkemyksen mukaan ihmisen toiminnan ja luonnonvarojen käytön tulee tapahtua luonnon kantokyvyn rajoissa niin että ekosysteemien toimintakyky turvataan. Erityisen tärkeänä maa- ja metsätalousministeriö pitää sitä, että fossiilisista polttoaineista luovutaan ja siirrytään uusiutuvan energian käyttöön, tehostetaan energian käyttöä ja vähennetään energiakulutusta sekä että muitakin uusiutumattomia luonnonvaroja korvataan uusiutuvilla luonnonvaroilla.

Maa- ja metsätalousministeriö osallistui aktiivisesti energia- ja ilmastostrategian valmisteluun ja nyt sen toimeenpanoon. Biomassan energiakäytön ja hajautetun pienimuotoisen energian tuotannon ja käytön edistäminen sekä nielupolitiikka ovat maa- ja metsätalousministeriön toimeenpanon keskiössä. Keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelmassa erityisesti maataloussektori osana taakanjakosektoria on meille tärkeä. Lisäksi maa- ja metsätalousministeriöllä on tärkeä rooli kestävien biotalous- ja cleantech -ratkaisujen, kiertotalouden tiekartan, kestävien julkisten hankintojen edistämisessä ja niihin liittyvien toimien toimeenpanossa. Näitä toimia, sekä monia muitakin Agenda2030:n tavoitteita tukevia toimia toteutetaan osana maa- ja metsätalousministeriön nk. normaalia toimintaa, eli kestävä kehitys on integroitu mukaan sektorimme eri politiikkalohkoihin ja niitä koskeviin strategioihin, ohjelmiin ja muihin linjauksiin. Agenda2030:n 17 tavoitteen ja 169 alatavoitteen toimeenpano ja edistyminen on sisällytetty myös monien kansainvälisten sopimusten ja ohjelmien toimenpanon osaksi, esimerkiksi kansainvälisen biodiversiteettisopimuksen ja ilmastosopimuksen kautta, ja näissä myös maa- ja metsätalousministeriöllä on suuri toimeenpanorooli. Maa- ja metsätalousministeriö on juuri myös käynnistänyt kansainvälisen luonnonvarapolitiikan vaikuttamistyön.

Selonteossa mainitun mukaisesti johdonmukaisuus eri politiikkalohkojen, kuten esimerkiksi kauppapolitiikan, ulko- ja turvallisuuspolitiikan, ympäristöpolitiikan, ilmasto- ja energiapolitiikan, koulutuspolitiikan, ja sosiaali- ja terveyspolitiikan sekä luonnonvarapolitiikan ja maatalouspolitiikan välillä sekä kestävyyden osa-alueiden samanaikainen tarkastelu on olennaista kestävän kehityksen toteutumiselle. Maa- ja metsätalousministeriö haluaakin tässä tukea erityisesti tätä linjausta sekä korostaa sitä, että kestävän kehityksen kaikki ulottuvuudet - taloudellinen, sosiaalinen, ympäristöllinen, sekä kulttuurinen ulottuvuus - tulee sovittaa yhteen ja selonteon linjaamia tavoitteita ja toimenpiteitä tulee tarkastella näiden kaikkien kautta yhteisenä kokonaisuutena.

Selonteon ja Agenda2030:n toteutuksen tärkeä väline on kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumus, joka on myös toimeenpanoväline, ja johon kansalaiset, yritykset, järjestöt, kunnat ja muut sidosryhmät voivat osallistua omien sitoumustensa ja tavoitteidensa

kautta. Selonteko ja hallituksen toimeenpanosuunnitelma perustuukin tämän yhteiskuntasitoumuksen visioon, periaatteisiin ja tavoitteisiin. Yhteiskuntasitoumus on myös yksi keskeinen lähtökohta selonteon painopisteiden valinnalle. Maa- ja metsätalousministeriö tukee tämän sitoumuksen käyttämistä, koska se on edistyksellinen ja maailmallakin positiivisesti huomioitu väline koko yhteiskunnan osallistumiseen kestävän kehityksen edistämisessä.

Myös maa- ja metsätalousministeriö on tehnyt oman sitoumuksensa. Sen avulla kehitetään edellytyksiä kotimaisen kalan alkutuotannolle ja jatkojalostukselle, jotta suomalaiset saisivat kestävästi ja vastuullisesti tuotettua kalaa ruokapöytiinsä. Tavoitteena on kotimaisten kalatuotteiden tuotannon kasvattaminen kestävällä tavalla, kalavarojen tilan parantaminen, yhteistyön parantaminen kalataloussektorin sisällä ja muiden toimialojen, kuten lähiruokasektorin, kanssa sekä kalatalouteen liittyvien ristiriitojen hallinta. Sitoumuksella edistetään myös kalaan ja kalastukseen liittyviä terveys- ja hyvinvointivaikutuksia. Sitoumuksen toteutumista seurataan vuosittain, ja sen mukaan kotimaisen kalan osuus suomalaisten syömästä kalasta on hienoisessa nousussa edellisvuosiin verrattuna. Tätä maa- ja metsätalousministeriön sitoumusta on lisäksi tukenut se, että pääministeri Juha Sipilän hallitus on nostanut vaeltavien ja uhanalaisten vaelluskalakantojen elvyttämisen hallituksen luontopolitiikan kärkeen. Erilaisilla hankkeilla vahvistetaan erityisesti jokien vaelluskalakantojen luonnontuotantoa niiden lisääntymisalueilla.

Valtioneuvoston selonteon seuranta, arviointi ja kehittäminen on oleellisen tärkeää vaikuttavuuden analysoinnin ja toisaalta muutostarpeiden osoittamisen pohjaksi. On hyvä, että eduskunnassa tultaisiin käymään säännöllisesti keskustelua kestävästä kehityksestä. Maa- ja metsätalousministeriö pitää kannatettavana, että keskeisiin toimenpiteisiin sisältyy Agenda2030:n toimeenpanon raportointi vuosittain osana hallituksen vuosikertomusta (HVK) sekä että järjestetään kerran vuodessa hallituksen vuosikertomuksen eduskuntakäsittelyn aikoihin nk. ”Kestävän kehityksen tila ja tulevaisuus Suomessa” -tilaisuus. Ministeriöstä on myös hyvä, että selonteossa kuvatun vuoteen 2030 ulottuvan seurannan ja arvioinnin vuosisyklin ja nelivuotissyklin tarkoituksena on varmistaa hallituksen vastuuvelvollisuuden toteutuminen Agenda2030:n toimeenpanossa, vahvistaa eduskunnan roolia kansallisen toimeenpanon seurannassa sekä vahvistaa kestävän kehityksen kysymysten näkyvyyttä kansallisessa keskustelussa. Maa- ja metsätalousministeriön näkökulmasta on kuitenkin tärkeää, että valtioneuvoston selonteon seuranta ei toisaalta kuitenkaan muodostu liian raskaaksi raportoitaessa sekä hallitusohjelman mukaisista toimista että toisaalta Agenda2030 -tavoitteiden toteuttamisesta.

Selonteon seurannan keskeisiä toimenpiteitä on myös kestävän kehityksen seurantaindikaattoreiden päivittäminen. Tässä yhteydessä maa- ja metsätalousministeriö pitää tärkeänä, että indikaattorit ovat osaltaan tärkeitä suunnan ja mahdollisen muutoksen osoittajia, ja tältä osin ohjaavat poliittista päätöksentekoa. On tärkeää myös, että kun Suomessa toimeenpannaan keskeisiä selontekoon sisältyviä toimenpiteitä, kuten liittyen esimerkiksi energia- ja ilmastostrategian toimeenpanoon sekä biotalous- ja cleantech -ratkaisuihin, uudistetaan samalla muun muassa luonnonvaroihin liittyvät indikaattorit. Koska luonnonvarojen käytöstä vain 14 % on uusiutuvia ja koska luonnonvarojen kokonaiskäytön kasvu on Suomen osalta suurempaa uusiutumattomien luonnonvarojen puolella, on tärkeää erotella nämä asiat toisistaan kahdella uudella indikaattorilla. Ministeriön näkemyksen mukaan voisi olla erillinen indikaattori liittyen uusiutuvien luonnonvarojen kokonaiskäyttöön Suomessa, sisältäen tarkastelun erikseen tuonnista ja viennistä, sekä indikaattori erikseen uusiutumattomien luonnonvarojen kokonaiskäytöstä.

Tärkeänä maa- ja metsätalousministeriö pitää myös tutkimuksen ja ennakoinnin vahvistamista kestävän kehityksen työssä. Lisäksi ministeriö kannattaa sitä, että Agenda2030:n toimeenpano ja kestävän kehityksen laaja-alainen näkökulma sisällytetään eri hallinnonalojen tulosohjaukseen.